

бити подређена и усклађена са структуром државне управе и циљевима који су јој одређени.

Већа за управне спорове су, дакле, стваралачки испунила велику правну празнину створену отсуством позитивних прописа о управном поступку и на тај начин су дала врло значајан допринос у остваривању законитости. Тиме је, истовремено, утврвен и пут за правилну примену претстојећег закона о општем управном поступку који, ће, судећи према његовом коначном нацрту, бити заснован на истим принципима.

Ј. Јевтић, Р. Шрамек

ПРАВО НА ПОМОЋ ЗА ОПРЕМУ НОВОРОЂЕНОГ ДЕТЕТА

Чланом 12 Уредбе о додацима на децу (Сл. лист ФНРЈ бр. 48/51) установљен је једнократни додатак за опрему детета за свако новорођено дете. Према чл. 13 исте Уредбе право на овај додатак имали су радници и службеници ако су до рођења детета навршили непрекидни радни стаж од најмање годину дана, или са прекидом 20 месеци. Овај једнократни додатак за опрему детета, према чл. 14 наведене Уредбе исплаћивао се по правилу пре рођења детета, на основу налаза државног органа здравствене службе да ће порођај наступити у року од месец дана. Ако додатак није затражен пре рођења детета давао се по рођењу детета на основу потврде надлежног матичара о рођењу живог детета.

Овако је било регулисано питање исплате помоћи за опрему новорођеног детета до ступања на снагу Закона о здравственом осигурању радника и службеника (Сл. лист, бр. 51/54). Овим законом, као један вид здравственог осигурања обухваћено је и право осигураника на помоћ за опрему новорођеног детета (чл. 2). То право регулисано је одредбама чл. 40, 41 и 74 овог закона. По чл. 40 право на опрему детета припада осигураницима женама које имају право на здравствено осигурање за свако новорођено дете. То право припада и осигураницима за случај порођаја женског члана њихове породице који има право на здравствено осигурање, ако су осигурани најмање 6 месеци непрекидно или 12 месеци са прекидима за последње две године пре рођења детета. И по прописима Закона о здравственом осигурању радника и службеника помоћ за опрему новорођеног детета даје се по правилу пре рођења детета, на основу налаза и оцене органа јавне здравствене службе да ће порођај наступити вероватно у року од месец дана. Ако је помоћ затражена по рођењу детета даје се и по овом закону на основу потврде матичара о рођењу живог детета.

У случају који ћемо овде изложити осигураник се после 1 јануара 1955 (дана ступања на снагу Закона о здравственом осигурању радника и службеника) обратио надлежном заводу за социјално осигурање са захтевом да му се исплати помоћ за опрему новорође-

ног детета. За доказ права на ову помоћ поднео је извод из матичне књиге рођених да му је дете, за које тражи ову помоћ, рођено на дан 30 октобра 1954 и уверење о радном стажу из кога се види да је непрекидно запослен од 31 октобра 1953. По овом захтеву Завод за соц. осигурање среза поцерског донео је решење бр. 89/55 којим је осигураника одбио од тражења са разлога: „На дан рођења детета осигураник није имао радни стаж од једне године непрекидног запослења нити двадесет месеци у последње две године, па због тога не испуњава услове да би могао примити опрему детета.

„Осигураник се у свом захтеву позива на чл. 40 и 102 Закона о здравственој заштити радника и службеника сматрајући да је тим прописима стекао право на опрему детета.

„Чланом 102, ст. 2, предвиђено је да се могу накнадно остварити права стечена по ранијим прописима, а која нису била остварена до 1 јануара 1955 ако су били испуњени услови одређени за та права по ранијим прописима. У овом случају осигураник је ... стекао право на опрему детета даном рођења детета, тј. 30 октобра 1954 али тога дана није испуњавао услове по ранијим прописима, јер му је недостајао један дан да би имао годину дана непрекидног радног стажа, нити је осигураник имао раније запослење које би му дало радни стаж од двадесет месеци у последње две године.“

Противу овог решења осигураник је поднео жалбу Заводу за социјално осигурање НРС. У поднетој жалби навео је да је његово дете у ствари рођено пре времена и то путем операције којој се морало приступити ради отклањања животне опасности за мајку и дете, па је неправедно да се одбија од тражења само зато што му је у време рођења детета недостајао радни стаж од једног дана док би код нормалног порођаја који је требао да наступи у новембру месецу имао и више од годину дана непрекидног радног стажа. За доказ овог навода поднео је отпусну листу болнице за мајку детета из које се види да је порођај у овом случају извршен путем царског реза са осам месеци трудноће услед преекламсишног стања матере. Поред тога осигураник је у својој жалби навео да је он захтев за исплату опреме детета поднео после 1 јануара 1955 тј. у време кад је већ ступио на снагу Закон о здравственом осигурању радника и службеника. Да, према чл. 40 тог закона осигуранiku припада право на помоћ за опрему детета ако је осигуран најмање шест месеци. А према чл. 102 прелазних наређења овог закона осигураним лицима која по прописима важећим до 1 јануара 1955 нису стекла одређена права из болесничког осигурања зато што нису испуњавала тим прописима предвиђене услове, припадају после 1 јануара 1955 права предвиђена овим законом ако испуњавају услове предвиђене овим законом. Према томе, ако и није испуњавао услове по ранијим прописима за признање спорног права он те услове испуњава по прописима који су сада на снази.

По овој жалби Завод за социјално осигурање НРС донео је решење VII/4 бр. 4232/55 којим је жалбу осигураника одбио. У обра-

зложењу овог решења наведено је: да је истакнута чињеница да је дете осигураника рођено пре времена без утицаја на право осигураника на помоћ за опрему детета а да примени чл. 40 у вези чл. 102 Закона о здравственој заштити радника и службеника нема места јер се у овом случају нису стекли услови из чл. 13 Уредбе о додацима на децу у време кад је дете осигураника рођено. При томе се ово решење позива и на распис истог Завода VII/4 бр. 2810/55 од 14 јануара 1955. Према том распису: „Осигураним лицима која по прописима важећим до 1 јануара 1955 нису остварила права из болесничког осигурања зато што нису испуњавала тим прописима предвиђене услове, или зато што одређена права нису била раније призната, права предвиђена новим прописима припадају им после 1 јануара 1955 ако испуњавају или доцније испуне услове прописане по новом закону.

„Код остваривања права на погребнину за случајеве који су се десили у 1954 а захтев није поднет до 31 децембра 1954 ако се захтев поднесе после 1 јануара 1955 под условом да су били испуњени услови за то право по ранијим прописима, право се може остварити по новим прописима.

„Захтев за једнократни додатак за опрему детета, према томе, треба решавати као и случајеве погребнине.“

По изјављеној тужби противу наведеног решења Завода за социјално осигурање НРС — Врховни суд НРС — Веће за управне спорове — донео је пресуду У бр. 4143/55 којом је одбио жалбу осигураника као неосновану са разлога: „Суд сматра да на право осигураника нема утицаја околност што је дете осигураника рођено пре времена, пошто је према чл. 13 Уредбе о додацима на децу, за додатак за опрему детета у односу на радни стаж једино од важности дан кад је дете рођено, а не када је исто, по мишљењу лекара, требало да се роди.

„Суд налази да је неосновано позивање на чл. 40 у вези чл. 102 Закона о здравственој заштити радника и службеника са разлога што је дете осигураника рођено пре ступања на снагу пом. закона а дотада тужилац није испуњавао услове предвиђене чл. 13 Уредбе о додацима на децу у односу на радни стаж.“

Не би се могли сложити са оваквим правним схватањем органа социјалног осигурања као ни Врховног суда (Већа за управне спорове) у изложеном случају. Не изгледа нам логично схватање да је чињеница што је порођај детета у питању наступио пре времена без утицаја на право осигураника на тражену помоћ. Порођај је извршен пре времена (са 8 месеци трудноће) путем операције са дијагнозом преекламписичног стања матере. Што значи да је порођај у овом случају наступио пре времена диктован вишом силом због животне опасности за мајку и дете. Према чл. 13 Уредбе о додацима на децу, који је пропис био на снази у време рођења детета у питању, помоћ за опрему детета давала се унапред на основу налаза и оцене ор-

гана јавне здравствене службе да ће порођај вероватно уследити кроз месец дана. А то значи да је осигураник, при нормалном развоју трудноће своје жене, са констатацијом органа јавне здравствене службе да ће порођај наступити вероватно кроз месец дана, већ 31 октобра 1954, када је навршио годину дана непрекидног радног стажа, могао да затражи и да добије опрему за дете. Дакле он би на ту помоћ имао право само на основу констатације надлежног органа јавне здравствене службе на дан 30 октобра 1954 да ће порођај кроз месец дана вероватно наступити, док зато што је порођај детета, услед више силе, тога дана већ и наступио он на ту помоћ нема право.

Не изгледа нам ни да је пропис чл. 102 Закона о здравственом осигурању радника и службеника у овом случају правилно примењен. И органи завода за социјално осигурање и Врховни суд за примену чл. 102 наведеног Закона о здравственом осигурању траже као услов да је осигураник испуњавао услове за право на опрему детета по ранијим прописима. Међутим, о праву осигураника који су по ранијим прописима испуњавали услове за одређена права из болесничког осигурања па та права до ступања новог закона нису остварила, говори пом. чл. 102, ст. 2, који таквим осигураницима даје могућност да то право остваре и по новим прописима. О праву пак осигураника на одређена права из болесничког осигурања који за остварење тих права нису испуњавали прописане услове по ранијим прописима говори се у чл. 102, ст. 1, на који се осигураник и позвао. Тим прописом изрично се каже: да осигураним лицима која по прописима важећим до 1 јануара 1955 нису стекла одређена права из болесничког осигурања зато што нису испуњавала тим прописима предвиђене услове, припадају после 1 јануара 1955 права предвиђена овим Законом ако испуњавају или испуне услове прописане овим Законом за односна права. У случају који је овде изложен осигураник се по ступању на снагу Закона о здравственом осигурању радника и службеника, тј. после 1 јануара 1955, обратио ради признања једног одређеног права из болесничког осигурања — права на опрему детета — за које право по раније важећим прописима није испуњавао услове јер није имао непрекидан радни стаж од године дана (чл. 13 Уредбе о додацима на децу), док по прописима овог новог закона (чл. 40 Закона о здравственом осигурању радника) који за признање тог права тражи такав стаж од 6 месеци, он те услове испуњава, па му, према чл. 102, ст. 1, овог закона то право и припада. И распис Завода за социјално осигурање НРС VII/4 бр. 2810/55, на који се Распис овај Завод у свом решењу донетом у овом случају позива, полази од тога да, по чл. 102, ст. 1, Закона о здравственом осигурању радника и службеника, осигураним лицима која по прописима важећим до 1 јануара 1955 нису остварила права из болесничког осигурања зато што нису испуњавала тим прописима предвиђене услове, или зато што одређена права раније нису била призната, права предвиђена новим прописима припадају ако испу-

њавају или доцније испуне услове прописане овим законом. Само што Завод за социјално осигурање НРС у наведеном распису за остваривање права на погребнину и опрему детета за случајеве који су се десили у 1954, тј. пре ступања на снагу Закона о здравственом осигурању радника и службеника, а захтев се подноси после ступања на снагу овог Закона (после 1 јануара 1955), поставља као услов за признање таквих права да су били испуњени услови за такво право по ранијим прописима. У овом распису, међутим, није дато никакво образложење зашто се код примене чл. 102, ст. 1, Закона о здравственој заштити радника и службеника прави ова разлика за признање права на погребнину или опрему детета и за њихово остваривање, тражи да су испуњени услови по ранијим прописима, кад наведени пропис чл. 102, ст. 1, не прави такву разлику, односно не поставља такве услове. Не изгледа нам основан ни разлог Већа за управне спорове Врховног суда НРС да у овом случају нема места примени чл. 40 у вези чл. 102, Закона о здравственом осигурању радника и службеника због тога што је дете осигураника рођено пре ступања на снагу пом. Закона. Ово са разлога што из већ наведеног текста чл. 102, ст. 1, Закона о здравственој заштити радника и службеника јасно произилази да се овај пропис баш и односи на осигуранике који по ранијим прописима важећим до 1 јануара 1955 нису стекла одређена права из болесничког осигурања зато што нису испуњавала тим прописима предвиђене услове. Дакле односи се баш на случајеве који су се догодили пре ступања на снагу пом. Закона о здравственој заштити радника и службеника као што је то овде био случај.

А. Давинић